

Załącznik do uchwały Nr VII/39/2024
Rady Gminy Koczała
z dnia 31 października 2024 r.

**PROGRAM WSPIERANIA RODZINY
W GMINIE KOCZAŁA
NA LATA 2025-2027**

I. WPROWADZENIE

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2025 – 2027, w Gminie Koczała opracowano w oparciu o art. 176 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Program jest kontynuacją programów wspierania rodziny realizowanych w gminie.

Rodzina stanowi integralną część społeczeństwa i jest jego najmniejszą, a zarazem podstawową komórką. Rodzina jest pierwszym środowiskiem wychowawczym dziecka. To w niej powinno nabywać się wiedzę o otaczającym świecie, panujących między ludźmi stosunkach. Jej członkowie uczą się wyrażania swoich uczuć (lęku, obaw, zadowolenia, gniewu) oraz wartościowania co jest dobre, a co złe. To rodzina kształtuje osobowość młodego pokolenia, postawę społeczną i wyznacza koleje jego losu. Dlatego tak ważne jest zachowanie prawidłowych ról społecznych. Tylko „zdrowa” rodzina jest warunkiem wychowania młodego pokolenia, które będzie miało poczucie własnej wartości, aspiracji, empatii jak również będzie bazą do budowania kolejnej prawidłowo funkcjonującej najmniejszej komórki społecznej.

Rozpad rodziny związany z niewydolnością wychowawczą, zanikaniem poczucia bezpieczeństwa, narastaniem konfliktów co powoduje wzrost zjawisk negatywnych, które wymagają ingerencji z zewnątrz angażując przy tym siły i środki społeczne. Długoletnie przebywanie rodziny w sytuacji kryzysowej może spowodować całkowite zerwanie więzi rodzinnych i umieszczenie dzieci w pieczy zastępczej. Mając na względzie fakt, że rodzina biologiczna jest najbardziej sprzyjająca dla prawidłowego rozwoju dziecka należy zadbać o to, aby ono jak najdłużej w niej pozostało. Dlatego należy ją wspierać, aby prawidłowo wykonywała swoje funkcje. Należy podjąć pracę z rodziną w jej najbliższym otoczeniu i w różnorodnych formach środowiskowych bez potrzeby odrywania dziecka od rodziny. Wszelkie działania powinny być prowadzone za zgodą rodziny i jej aktywnym zaangażowaniem, uwzględniając zasadę pomocniczości. Chodzi tutaj o obustronny wysiłek zarówno członków rodziny jak i pracowników instytucji pomocy społecznej (pracownik socjalny, asystent rodziny) zmierzający do przywrócenia naturalnych więzów i normalizacji życia rodzinnego. W celu zapewnienia odpowiedniego wsparcia konieczne jest podjęcie działań interdyscyplinarnych, tj.:

- a) diagnoza sytuacji rodziny i jej najbliższego otoczenia;
- b) analiza przyczyn pojawiających się kryzysów oraz monitorowanie sytuacji rodzin zagrożonych ich występowaniem;
- c) rozwijanie umiejętności opiekuńczo – wychowawczych;
- d) podniesienie świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny;
- e) dążenie do integracji i reintegracji rodziny;
- f) przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji społecznej.

Rodzina jako podstawowa komórka społeczna powinna być szczególną podwaliną rozwoju dzieci, młodzieży oraz kształtowania postaw i relacji międzyludzkich również w życiu dorosłym. Struktura społeczna różnicuje modele i wzorce rodziny, np.: na tradycyjne, patchworkowe, monoparentalne, rekonstruowane. Niezależnie od realizowanego modelu rodziny nie ma możliwości uniknięcia potencjalnych problemów. Dotychczas rozpoznane problemy, z jakimi borykają się rodziny (np. bezrobocie, ubóstwo, uzależnienia, przemoc w rodzinie, niewydolność w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych) stale się poszerzają. Lista zagrożeń prawidłowego funkcjonowania rodziny poszerza się o zagrożenia związane z postępem technologicznym, rozwojem cyfrowym, doświadczaniem kryzysów humanitarnych, ekonomicznych, stanów zagrożenia epidemicznego, pandemii i ich konsekwencji.

Program Wspierania Rodziny to zespół planowanych działań mających na celu wspieranie rodzin w przezwyciężaniu trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w procesie przywracania zdolności tych rodzin do prawidłowego funkcjonowania, w szczególności poprzez pracę z rodziną oraz zapewnienie pomocy w opiece i wychowaniu dzieci. Gmina Koczała od wielu lat realizuje zadania wynikające z działań systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną. Obecnie wpieranie rodziny wymaga skoordynowanych i planowanych działań przy współpracy wszystkich instytucji i służb zajmujących się problemem w rodzinach, które mają na celu przywrócenie tym rodzinom zdolności do wypełniania ich funkcji. Rodziny, w których wystąpiła dysfunkcja, wymagają monitorowania przez pracowników socjalnych, pedagogów szkolnych, pracowników przychodni medycznych, policji, kuratorów sądowych i innych przedstawicieli instytucji działających na rzecz rodziny. Stąd założeniem programu jest wsparcie rodziny naturalnej już na etapie, kiedy problemy dopiero się zaczynają oraz eliminowanie takich sytuacji, z powodu których dziecko musi opuścić własną rodzinę.

Podstawą do rozwiązywania problemów społecznych jest wsparcie rodziny w odbudowywaniu prawidłowych relacji w rodzinie oraz we właściwym wypełnianiu ról społecznych przez jej członków. Wsparcie rodziny powinno być w miarę możliwości wczesne i mieć charakter profilaktyczny. Priorytetem wspierania rodziny jest zapewnienie odpowiednich warunków rozwoju dzieci, młodzieży oraz kształtowania wartości i norm związanych z ich wychowaniem. W interesie samorządów i społeczności lokalnej leży prawidłowe funkcjonowanie rodzin oraz tworzenie ku temu warunków. Dbałość o harmonijny rozwój młodego pokolenia jest obowiązkiem rodziny jak i wszystkich instytucji gminy zajmujących się edukacją, zdrowiem, profilaktyką zagrożeń oraz bezpieczeństwem, w tym także socjalnym. Wsparciem instytucjonalnym należy objąć w szczególności rodziny stojące przed problemami, z którymi samodzielnie nie potrafią, bądź też nie są w stanie sobie poradzić.

Zgodnie z art. 176 pkt. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań gminy należy m.in. opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny. Podstawowym założeniem Gminnego Programu jest utworzenie spójnego systemu wsparcia dzieci i rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu ról opiekuńczo-wychowawczych, w celu przywrócenia im zdolności do wypełnienia tych funkcji. Cele te mają zostać osiągnięte poprzez pracę z rodziną oraz zapewnienie jej pomocy w opiece i wychowaniu dzieci. Realizowane w ramach programu zadania koncentrować się będą nie tylko na dziecku, ale na całej rodzinie, również w sytuacjach, gdy dziecko umieszczone zostanie poza rodziną biologiczną. Planowane w programie działania realizowane będą ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji danej rodziny i będą miały zróżnicowany charakter: profilaktyczny, reintegracyjny oraz interwencyjny. Realizacja Programu odbywać się będzie za zgodą rodziny oraz z jej aktywnym udziałem w procesie zmian, z wykorzystaniem jej zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego.

Program Wspierania Rodziny w Gminie Koczała na lata 2025-2027 jest kontynuacją działań podejmowanych w ramach realizacji Programu Wspierania Rodziny w Gminie Koczała w latach 2013-2015, 2016-2018, 2019-2021, 2022-2024 z uwzględnieniem zapisów ustawy z dnia 4 listopada 2016 roku o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”. Istotnym elementem Programu będzie koordynacja działań podejmowanych na rzecz efektywnego wspierania rodziny w wypełnianiu jej funkcji. Podstawę Programu stanowi podejście interdyscyplinarne, zgodnie z którym wszelkie działania powinny być planowane i wdrażane przez specjalistów z różnych dziedzin, będących przedstawicielami różnych instytucji i organizacji działających w gminie (bądź obejmujących zasięgiem działania jego mieszkańców) w obszarze wspierania rodziny, w tym: Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Człuchowie, Zespołu Kształcenia i Wychowania w Koczale,

Policji, Zespołu Interdyscyplinarnego, Sądu Rejonowego w Miastku i kuratorów sądowych, instytucji kultury, służby zdrowia, organizacji pozarządowych i Kościoła. Podejmowane dotychczas działania potwierdzają skuteczność takiego podejścia zarówno w sferze udzielania profesjonalnej pomocy jak również w sferze działań prewencyjnych.

II. UWARUNKOWANIA PRAWNE

Program Wspierania Rodziny w gminie Koczała na lata 2025 – 2027, zwany dalej „Programem”, opracowany został na podstawie przepisów ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Zgodnie z tą ustawą na jednostki samorządu terytorialnego nałożony został obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej. Ustawa również nakłada na gminy obowiązek posiadania 3-letnich Gminnych Programów Wspierania Rodziny. Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2025-2027 opiera się na celach i założeniach poprzedniego Programu obowiązującego w gminie Koczała w latach 2022-2024. Postawione w nim cele oraz zadania przyjęte do realizacji są aktualne i konieczne do prowadzenia w sposób ciągły i systemowy. Zadaniem pomocy społecznej jest wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka, poprzez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Realizacja polityki wspierania rodziny w ramach niniejszego Programu opiera się między innymi na poniższych aktach i dokumentach prawnych:

- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej;
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych;
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii;
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów;
- ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny;
- ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin "Za życiem";
- ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci;
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Koczała na lata 2023 – 2031.

III. DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE KOCZAŁA

Diagnoza problemów społecznych w gminie Koczała została przeprowadzona na podstawie analizy danych statystycznych i demograficznych. Na dzień 31 grudnia 2023 r. liczba zameldowanych mieszkańców gminy według danych GUS wyniosła 3 123 osób, z czego 50,59 % stanowią kobiety, a mężczyźni 49,41 %. Mieszkańcy w wieku przedprodukcyjnym stanowią 19,1 %, w wieku produkcyjnym 56,5 %, natomiast poprodukcyjny wiek reprezentuje 24,3 % koczałan. W latach 2021-2023 liczba ludności gminy zmalała i w 2021 roku wynosiła minus 25 osób, w 2022 roku minus 27 osób, a w 2023 roku minus 13 osób w stosunku do roku poprzedniego.

Rodziny wymagające wsparcia, korzystające z pomocy oferowanej przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Koczale, to grupa bardzo zróżnicowana, o szerokim

spectrum problemów i dysfunkcji. Z analizy danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koczale na dzień 31 grudnia 2023 r. wynika, iż około 8,45 % ogółu mieszkańców gminy korzystało z różnych form wsparcia oferowanych przez Ośrodek. Świadczenia z pomocy społecznej udzielane były ze względu na trudne sytuacje życiowe osób i rodzin, powstałe na skutek przyczyn, których te osoby nie były w stanie przezwyciężyć przy wykorzystaniu własnych zasobów, uprawnień i możliwości.

Od kilku lat najczęstszymi przesłankami udzielenia pomocy jest w kolejności: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, potrzeba ochrony macierzyństwa, alkoholizm.

Tabela nr 1. Dominujące przesłanki do udzielania pomocy w ramach zadań własnych i zleconych w zakresie pomocy społecznej w latach 2021 – 2023.

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin			Liczba osób w rodzinach		
	ROK			ROK		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Ubóstwo	82	69	60	176	152	107
Bezdomność	1	1	0	1	1	0
Potrzeba ochrony macierzyństwa	27	27	23	126	139	120
Bezrobocie	91	57	57	238	154	153
Niepełnosprawność	46	46	40	90	102	78
Długotrwała lub ciężka choroba	43	38	38	82	68	60
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	7	4	4	33	25	21
Przemoc w rodzinie	1	1	1	3	1	1
Alkoholizm	13	10	6	15	15	6
Narkomania	0	0	0	0	0	0
Trudność w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	2	2	2	2	2	2
Zdarzenie losowe	0	0	0	0	0	0

Rodziny z potrzebą ochrony macierzyństwa i bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2021-2023 stanowiły istotną część klientów Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koczale. Najczęściej niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z dysfunkcjami takimi jak: uzależnienia, przemoc domowa, problemy w pełnieniu ról rodzicielskich, małżeńskich i zawodowych. Problemy te wyrażają się głównie niedojrzałością emocjonalną, problemami we współżyciu z ludźmi, trudnościami adaptacyjnymi, niezaradnością w prowadzeniu gospodarstwa domowego, problemami w środowisku rodzinnym i zawodowym. Istotną rolę w pomocy tym rodzinom odgrywa praca socjalna w połączeniu ze wsparciem finansowym. To pracownicy socjalni są pierwszymi osobami, które mają bezpośredni kontakt z rodziną w środowisku. Przeprowadzając wywiady środowiskowe dokonują diagnozy problemów.

Wsparciem dla pracowników socjalnych jest asystent rodziny.

Liczbę rodzin korzystających z pomocy GOPS w Koczale, w tym ilość rodzin niewydolnych w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego przedstawia tabela nr 2.

Tabela nr 2. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w GOPS w Koczale.

	ROK		
	2021	2022	2023
Liczba rodzin korzystających z pomocy	153	156	164
w tym liczba rodzin (z dziećmi) korzystających z pomocy	44	41	40
W tym rodziny niewydolne w prowadzeniu gospodarstwa domowego i w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	7	4	4

Na podstawie analizy powyższych danych zauważamy, iż maleje liczba rodzin z dziećmi korzystających z pomocy społecznej. Natomiast liczba rodzin niewydolnych w sprawach opiekuńczo-wychowawczych zmalała z 7 w 2021r. do 4 w roku 2022 i 2023. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej dała gminom możliwość przeciwdziałania niekorzystnym zjawiskom związanym z funkcjonowaniem rodzin poprzez wspieranie rodzin, w tym m.in. przez asystenta rodziny. GOPS w Koczale od 1 września 2012r. zatrudnia asystenta rodziny. Celem działań podejmowanych przez asystenta jest wielowymiarowa pomoc rodzinie w wypełnianiu ról opiekuńczo-wychowawczych oraz w życiu społecznym i zawodowym. Asystent wraz z pracownikiem socjalnym i podopiecznym tworzy indywidualny plan pomocy rodzinie, a gdy uda się już rozwiązać podstawowe problemy socjalne lub psychologiczne motywuje do większej aktywności społecznej, uzupełniania kwalifikacji oraz podejmowania pracy zarobkowej. Praca asystenta rodziny ma charakter kompleksowy. W pierwszej kolejności dba o rozwiązanie podstawowych problemów socjalnych rodzin, tj. mieszkaniowych, materialnych, zdrowotnych czy prawnych (pomaga w wyrobieniu dokumentów, przygotowaniu pism urzędowych, uzyskaniu przysługującej pomocy i ubezpieczenia zdrowotnego, w kontaktach z poradniami specjalistycznymi, szkołami do których uczęszczają dzieci, towarzyszy w kontaktach z odpowiednimi instytucjami itp.). Uczy prawidłowego gospodarowania budżetem, zasad higieny i utrzymania porządku, towarzyszy w odrabianiu lekcji itp. Ponadto pomaga również w rozwiązywaniu problemów psychologicznych podopiecznych (emocjonalnych, rodzinnych, problemów w grupie rówieśniczej).

Asystent wspiera również swoich podopiecznych w podejmowaniu aktywności społecznej, łagodzi ewentualne konflikty z sąsiadami, rodziną. Do jego zadań należy też motywowanie podopiecznych do podnoszenia kwalifikacji zawodowych lub kontynuowania nauki, pomoc w wyborze odpowiedniej szkoły lub kursów zawodowych, przełamywaniu kompleksów i ewentualnych kryzysów wynikających z trudności i niepowodzeń w nauce. Asystent zachęca bezrobotnych do podjęcia pracy i wspiera ich w pierwszych miesiącach zatrudnienia. W przypadku konieczności korzystania z pomocy specjalistów pracownik socjalny lub asystent rodziny umawia wizytę w poradniach działających na terenie powiatu. Rodziny w trudnej sytuacji finansowej otrzymują pomoc finansową w formie zasiłku

celowego na dojazd do poradni. Od 1 stycznia 2017 roku, zgodnie z zadaniami określonymi w ustawie z dnia 4 listopada 2016 roku o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin "Za życiem" praca asystenta rodziny skoncentrowana jest również na zadaniach wynikających z wymienionej ustawy, a mianowicie na koordynacji wsparcia kobiet w ciąży i ich rodzin, zwłaszcza w odniesieniu do kobiet posiadających zaświadczenie o ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniu albo nieuleczalnej chorobie zagrażającej życiu, które powstało w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu.

Liczbę rodzin i dzieci w rodzinach objętych wsparciem asystenta rodziny przedstawia tabela nr 3.

Tabela nr 3. Liczba rodzin i dzieci objętych wsparciem asystenta rodziny w latach 2021-2023.

Wyszczególnienie	LATA		
	2021	2022	2023
Rodziny objęte opieką asystenta rodziny	10	13	10
Dzieci w tych rodzinach	33	39	29

W rodzinach niewydolnych w sprawach opiekuńczo-wychowawczych niekiedy dochodzi do sytuacji kryzysowych, wówczas należy zabezpieczyć dobro małoletnich dzieci poprzez umieszczenie ich w pieczy zastępczej. Decyzję o umieszczeniu dziecka poza rodziną biologiczną podejmuje sąd rodzinny, natomiast gmina współfinansuje koszty pobytu dzieci w pieczy zastępczej.

Obowiązek współfinansowania pieczy zastępczej wprowadził art. 191 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Zgodnie z nim gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka (przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej) wspólnie z powiatem ponosi koszty jego pobytu m.in. w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, rodzinnych domach dziecka i rodzinach zastępczych. Obowiązek dotyczy dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej po 1 stycznia 2012 r. W przypadku umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej albo w rodzinnym domu dziecka gmina ponosi odpowiednio wydatki w wysokości:

- 1) 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 2) 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 3) 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

W przypadku umieszczenia dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku adopcyjnym gmina ponosi odpowiednio wydatki w wysokości:

- 1) 10% w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 2) 30% w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 3) 50% w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

Liczbę dzieci z Gminy Koczała przebywających w pieczy zastępczej przedstawia tabela.

Tabela nr 4. Liczba dzieci przebywających w systemie pieczy zastępczej z terenu Gminy Koczała w latach 2021 – 2023.

Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej		
ROK		
2021	2022	2023
2	2	2

W latach 2021 – 2023 w pieczy zastępczej przebywało 2 dzieci z Gminy Koczała. Proces umieszczania dzieci w pieczy zastępczej hamowany jest poprzez różnorodne działania jednostek gminnych we współpracy z jednostkami pozarządowymi i powiatowymi. Należą do nich m.in.:

- wzmożona praca socjalna z rodziną wieloproblemową zagrożoną kryzysem;
 - zatrudnienie asystenta rodziny;
 - poradnictwo psychologiczne oraz pomoc terapeuty uzależnień;
 - inne działania, takie jak:
- pracownicy socjalni, pedagog szkolny oraz asystent rodziny, którzy udzielają rodzinom poradnictwa w zakresie prawidłowego wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych;
 - w ZKiW w Koczale prowadzone są systematyczne działania mające na celu podnoszenie kompetencji rodzin w szczególności: zajęcia warsztatowe dla rodziców na temat problemów wychowawczych dzieci i młodzieży;
 - rodzice mogą korzystać z porad i konsultacji pedagogów szkolnych i psychologów z Poradni Pedagogiczno-Psychologicznej w Człuchowie.

Dodatkowo Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Koczale udzielał wsparcia w formie pomocy żywnościowej dla osób uprawnionych w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020 Podprogram 2021 Plus. W ramach tego Programu Bank Żywności w Chojnicach oraz GOPS w Koczale realizował działania towarzyszące. Są to cykliczne działania oferowane wszystkim odbiorcom pomocy żywnościowej, które mają na celu włączenie społeczne tych osób.

Do udziału w działaniach towarzyszących ma prawo każda osoba, która została zakwalifikowana (otrzymała skierowanie z OPS) do odbioru wsparcia żywnościowego w ramach POPŻ. Działania towarzyszące realizowane przez Bank Żywności są w formie warsztatów (spotkań edukacyjnych) z następującej tematyki:

- zdrowe żywienie;
- przechowywanie i niemarnowanie artykułów żywnościowych;
- zasady ekonomicznego prowadzenia gospodarstwa domowego;
- lub zajęcia kulinarne.

W ramach Podprogramu 2021 Plus Bank Żywności w Chojnicach przeprowadził 1 warsztat edukacyjny (kulinarny) pn. „Kiszonki zdrowe i kolorowe” dla 9 osób korzystających z pomocy żywnościowej. Z kolei GOPS przygotował we współpracy z psychologiem ulotki informacyjne pn. „Rodzina bez przemocy” dla wszystkich odbiorców żywności rozdane im podczas dystrybucji.

Na terenie Gminy Koczała duże znaczenie dla mieszkańców ma także:

- działalność Kół Gospodyń Wiejskich, które wspierają lokalną społeczność, kultywują tradycje oraz promują swój region;
- działalność świetlic wiejskich w sołectwach;
- bogata oferta kół zainteresowań, zajęć dodatkowych oraz innych zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży szkolnej w Zespole Kształcenia i Wychowania w Koczale;
- szeroka oferta spędzania czasu wolnego i rozwoju zainteresowań proponowana przez Gminny Ośrodek Kultury i Gminną Bibliotekę Publiczną oraz działania wpisane w działalność GOPS i UG w Koczale;
- szeroka oferta pomocowa Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego;
- zintensyfikowane wsparcie finansowe i rzeczowe w szczególności dla rodzin z dziećmi;
- działania wspierające aktywizację zawodową: prace społecznie użyteczne, prace interwencyjne, roboty publiczne;
- specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi w szczególności dla dzieci autystycznych.

Dodatkowo budżety domowe rodzin wspiera ustawa o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, przyznająca świadczenie wychowawcze wypłacane na każde dziecko oraz program „Dobry Start” dla młodzieży uczącej się do 20 roku życia, a młodzieży niepełnosprawnej do 24 roku życia. Otrzymywane środki znacznie poprawiły funkcjonowanie rodzin.

Kolejną formą wsparcia dla rodzin jest Karta Dużej Rodziny. To system zniżek i dodatkowych uprawnień dla rodzin, które mają lub miały na utrzymaniu łącznie co najmniej troje dzieci – bez względu na ich obecny wiek. Posiadacze karty mają możliwość tańszego korzystania z ofert podmiotów m.in. z branży spożywczej, paliwowej, bankowej czy rekreacyjnej. Karta Dużej Rodziny wspiera budżety rodzin wielodzietnych oraz ułatwia dostęp do dóbr i usług. Ogółem od początku realizacji tego zadania, tj. od 2014 roku wydano 617 kart dla 234 rodzin.

Liczbę wydanych kart przedstawia tabela nr 7.

Tabela nr 7 Liczba wydanych Kart Dużej Rodziny w latach 2021-2023.

wyszczególnienie	ROK		
	2021	2022	2023
Liczba rodzin	14	49	37
Liczba wydanych kart	40	113	82

Jak wynika z przedstawionej diagnozy oferta wsparcia i pomocy dla dzieci i młodzieży w Gminie Koczała jest bardzo szeroka. Rodziny z problemami mogą także korzystać z pracy socjalnej i pomocy zatrudnionego przez Ośrodek psychologa.

IV. ANALIZA ZASOBÓW W ZAKRESIE MOŻLIWOŚCI WSPIERANIA RODZINY

Instytucje i organizacje realizujące zadania mieszczące się w zakresie wspierania rodziny oraz inne pełniące funkcje wspierające przedstawia tabela nr 8.

Tabela nr 8 Instytucje realizujące działania na rzecz dziecka i rodziny w Gminie Koczała.

L.p.	Nazwa placówki	Rodzaj działalności
1.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	- praca socjalna z osobą i/lub rodziną, - pomoc finansowa, rzeczowa i w usługach, - finansowanie dożywiania dzieci w szkołach, - aktywizacja społeczno-zawodowa, - pomoc w organizacji wypoczynku dla dzieci, - wspieranie rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi (asystent rodziny), - koordynacja wsparcia kobiet w ciąży i ich rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej oraz w sytuacji niepowodzeń położniczych, - realizacja Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa - współpraca z PUP w Człuchowie w organizacji prac społecznie użytecznych.
2.	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	- przeciwdziałanie problemom nadużywania alkoholu, - pomoc rodzinom osób uzależnionych w szczególności: - wsparcie terapeuty uzależnień, - wsparcie finansowe instytucji i organizacji, - organizacja bezalkoholowych spotkań rodzinnych w formie festynów.
3.	Zespół Interdyscyplinarny	- pomoc i wsparcie rodzin dotkniętych problemem przemocy domowej.
4.	Policja	- zapewnienie bezpieczeństwa rodzinom i dzieciom.
5.	Zespół Kształcenia i Wychowania w Koczale (szkoła podstawowa oraz przedszkole)	- działalność edukacyjno-wychowawcza i opiekuńcza, - organizowanie wypoczynku, - wsparcie psychologiczno-pedagogiczne dla rodziców i dzieci, - dowóz dzieci do szkoły.
6.	Urząd Gminy	- przyznawanie i wypłacanie stypendiów, - mieszkania socjalne.
7.	Placówki służby zdrowia	- działalność z zakresu profilaktyki i opieki zdrowotnej.
8.	Placówki kultury (GOK, GBP, świetlice wiejskie)	- organizacja czasu wolnego i rozwój zainteresowań i talentów dla dzieci i młodzieży.
9.	Organizacje pozarządowe	- organizacja czasu wolnego, rozwój zainteresowań i talentów dzieci, młodzieży i dorosłych.
10.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Człuchowie	- opieka nad dzieckiem i rodziną, - organizacja pieczy zastępczej dla powiatu, - pomoc dla osób niepełnosprawnych.
11.	Sąd Rejonowy w Miastku, Kuratorzy Sądowi	- w przypadku, gdy dobro dziecka zostało zagrożone z powodu niewłaściwego

		realizowania ról rodzicielskich oraz pogłębiającego się procesu degradacji rodziny, niezbędna staje się ingerencja sądu we władzę rodzicielską. Sąd może zarządzić stały nadzór kuratora nad rodziną bądź jeżeli zastosowany środek okaże się nieskuteczny, zdecydować o konieczności umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej.
12.	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Człuchowie	- zajęcia dla dzieci i młodzieży: indywidualne i grupowe, zajęcia integracyjne, - diagnoza i terapia psychologiczna, pedagogiczna, logopedyczna, - zajęcia dla rodziców: spotkania indywidualne i grupowe, - porady.

V. ADRESACI

Adresatami Programu są dzieci i rodziny z Gminy Koczała w szczególności rodziny zagrożone kryzysem lub przeżywające trudności w sferze opiekuńczo-wychowawczej, w tym rodziny, z których dzieci umieszczone zostały w pieczy zastępczej oraz przedstawiciele instytucji i służb pracujących na rzecz dzieci i rodzin. Jednocześnie program skierowany jest do kobiet w ciąży i ich rodzin, zwłaszcza w odniesieniu do kobiet posiadających zaświadczenie o ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniu albo nieuleczalnej chorobie zagrażającej życiu dziecka, powstałej w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu.

VI. CELE PROGRAMU

A. CEL GŁÓWNY

Wspieranie rodzin w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych w Gminie Koczała w okresie 2025 – 2027.

B. CELE SZCZEGÓŁOWE

- 1. Wspieranie rodzin w zabezpieczeniu podstawowych potrzeb.**
- 2. Zapobieganie powstawaniu sytuacji kryzysowych wymagających interwencji oraz rozwiązywanie już istniejących.**
- 3. Podnoszenie standardów pracy i koordynacja służb pracujących na rzecz dzieci i rodzin.**

Realizacja celu głównego będzie możliwa poprzez określenie celów szczegółowych. Natomiast podejmowane działania w ramach każdego z celów szczegółowych umożliwią pełne wsparcie rodzin potrzebujących pomocy.

Cele szczegółowe zostały przedstawione w tabeli nr 9.

Tabela nr 9 Cele szczegółowe, kierunki działań i ich realizatorzy oraz wskaźniki realizacji działań.

CEL SZCZEGÓŁOWY 1			
L.p.	Działania	Realizatorzy	Wskaźniki realizacji działań
1.	Diagnozowanie i monitoring skali potrzeb i problemów rodzin.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Koczale, SR – Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej w Miastku.	- liczba wywiadów środowiskowych, - liczba rodzin objętych nadzorem kuratorów sądowych SR, - liczba informacji z ZKiW w Koczale na temat sytuacji dziecka.
2.	Zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych rodzin żyjących w trudnych warunkach materialnych ze szczególnym uwzględnieniem dzieci poprzez udzielenie pomocy materialnej, rzeczowej i usług w formie:		
	- świadczeń z pomocy społecznej, dodatków mieszkaniowych i energetycznych, świadczeń rodzinnych i pielęgnacyjnych, świadczeń z funduszu alimentacyjnego, Kart Dużej Rodziny,	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Koczale.	- liczba rodzin i osób w rodzinach objętych pomocą w zakresie realizowanych świadczeń, - kwota wydatkowana na realizowane świadczenia.
	- przekazywanie artykułów spożywczych,	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Koczale.	- liczba rodzin i osób w rodzinach objętych pomocą,
	- zapewnienie dzieciom i młodzieży posiłków w szkole i przedszkolu,	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Koczale, Zespół Kształcenia i Wychowania w Koczale.	- ilość wydanych artykułów spożywczych, - liczba rodzin i osób objętych pomocą, - liczba dzieci korzystających z posiłku.
	- pomocy w zaopatrzeniu dzieci i młodzieży w artykuły szkolne i podręczniki, - udzielenie pomocy w formie stypendiów,	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Koczale, Zespół Kształcenia i Wychowania w Koczale.	- liczba wypłaconych dodatków do zasiłków rodzinnych z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego, - liczba dzieci, które otrzymały podręczniki i materiały ćwiczeniowe w ramach rządowego programu, - liczba dzieci korzystających ze stypendiów socjalnych, - kwota wypłaconych stypendiów socjalnych.
	- współorganizowanie wypoczynku dla dzieci i młodzieży.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Koczale, Zespół Kształcenia i Wychowania w Koczale.	- liczba dzieci skierowanych na kolonie.

3.	Monitorowanie sytuacji zdrowotnej dzieci z rodzin dysfunkcyjnych.	Zakład Opieki Zdrowotnej, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Koczale, Zespół Kształcenia i Wychowania w Koczale.	- ilość sporządzonych informacji przez pracowników socjalnych, asystenta rodziny, pedagoga szkolnego.
4.	Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień.	Zespół Kształcenia i Wychowanie w Koczale, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Koczale.	- ilość i rodzaj zrealizowanych programów, - ilość osób biorących udział w programach.
5.	Organizacja i/lub wspieranie lokalnych inicjatyw na rzecz rodzinnych spotkań, szczególnie bezalkoholowych.	Gminny Ośrodek Kultury w Koczale, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Koczale, Gminna Biblioteka Publiczna w Koczale, Parafia.	- ilość i rodzaj lokalnych inicjatyw.
6.	Organizacja czasu wolnego i rozwój zainteresowań i talentów dzieci i młodzieży w różnych sferach życia publicznego.	Zespół Kształcenia i Wychowania w Koczale, Gminny Ośrodek Kultury w Koczale, Gminna Biblioteka Publiczna w Koczale, świetlice wiejskie.	- formy spędzania wolnego czasu organizowane przez podmioty odpowiedzialne, - liczba uczestników.

CEL SZCZEGÓŁOWY 2 Zapobieganie powstawaniu sytuacji kryzysowych wymagających interwencji oraz rozwiązywanie już istniejących			
L.p.	Działania	Realizatorzy	Wskaźniki realizacji działań
1.	Monitorowanie sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem, w tym niewydolnych wychowawczo.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Koczale.	- liczba rodzin niewydolnych wychowawczo.
2.	Monitorowanie środowisk zagrożonych uzależnieniami, motywowanie do podjęcia terapii.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Koczale, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Koczale.	- liczba osób uzależnionych, - liczba osób, które podjęły leczenie.
3.	Systematyczna praca socjalna z rodzinami z problemami opiekuńczo-wychowawczymi (kontrakt socjalny).	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Koczale.	- liczba kontraktów socjalnych.
4.	Wspieranie i inicjowanie działań na rzecz aktywizacji zawodowej rodziców poprzez: - organizowanie prac społecznie użytecznych we współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Człuchowie. - motywowanie do podjęcia i utrzymania zatrudnienia, uczestnictwa w kursach zawodowych, itp.	Powiatowy Urząd Pracy w Człuchowie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Koczale.	- ilość osób zatrudnionych w ramach prac społecznie użytecznych, - liczba zawartych kontraktów socjalnych.

5.	Zapewnienie pomocy asystenta rodziny w rodzinach przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Koczale.	- liczba rodzin i dzieci objętych pomocą asystenta rodziny.
6.	Zapewnienie pomocy osobom doświadczającym przemocy domowej.	Zespół Interdyscyplinarny oraz wszystkie jednostki wchodzące w jego skład.	- liczba prowadzonych procedur „Niebieskie Karty”, - liczba rodzin objętych pomocą ZI.
7.	Zapewnienie innych form wsparcia dla rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawczych i informowanie o miejscach udzielenia tych form pomocy.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Koczale, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Koczale.	- liczba rodzin, które skorzystały z poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego, terapii uzależnień, usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych.
8.	Podnoszenie kompetencji rodzin tego wymagających w zakresie pełnienia funkcji opiekuńczo-wychowawczych, poprzez organizowanie szkoleń konsultacji, poradnictwa.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Koczale, Zespół Kształcenia i Wychowania w Koczale, Gminna Biblioteka Publiczna w Koczale, poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Człuchowie.	- liczba programów, szkoleń, warsztatów, spotkań informacyjnych, - liczba uczestników.
9.	Współfinansowanie pobytu dziecka w pieczy zastępczej.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Koczale, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Człuchowie.	- liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, - kwota wydatkowana na pieczę zastępczą.
10.	Koordinacja wsparcia kobiet w ciąży i ich rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej oraz w sytuacji niepowodzeń położniczych.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Koczale, służba zdrowia.	- liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny, - liczba rodzin objętych pracą socjalną, - liczba rodzin korzystających z jednorazowego świadczenia w wysokości 4 000 zł.

CEL SZCZEGÓŁOWY 3
Podnoszenie standardów pracy i koordynacja służb pomocowych

Lp.	Działania	Realizatorzy	Wskaźniki realizacji działań
1.	Podnoszenie kompetencji kadry: szkolenia dla pracowników socjalnych, asystenta rodziny.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Koczale.	- liczba szkoleń.
2.	Stała współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, w szczególności w zakresie pieczy zastępczej.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Koczale, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Człuchowie.	- liczba spotkań.

3.	Doskonalenie systemu współpracy z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz rodziny poprzez uczestnictwo w spotkaniach interdyscyplinarnych.	Wszystkie podmioty uczestniczące w realizacji Programu.	- liczba podmiotów współpracujących, - formy współpracy.
----	---	---	---

VII. REALIZATORZY PROGRAMU

Koordynatorem Programu jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Koczale przy współpracy z następującymi instytucjami:

- Urzędem Gminy Koczała,
- Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Zespołem Interdyscyplinarnym,
- Policją,
- Sądem Rodzinnym,
- Zespołem Kuratorskiej Służby Sądowej w Miastku,
- placówkami oświatowymi i kulturalnymi,
- służbą zdrowia,
- Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Człuchowie,
- Powiatowym Urzędem Pracy w Człuchowie,
- organizacjami pozarządowymi,
- Parafią.

VIII. PRZEWIDYWANE EFEKTY

1. Poprawa funkcjonowania społecznego dzieci, młodzieży i rodzin ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym.
2. Zminimalizowanie liczby dzieci kierowanych do pieczy zastępczej.
3. Zwiększenie dostępności rodziny do poradnictwa specjalistycznego.
4. Nabycie przez rodzinę umiejętności i wiedzy na temat właściwego rozwiązywania konfliktów emocjonalnych, wewnątrzrodzinnych oraz w odniesieniu do dzieci - właściwe rozwiązywanie konfliktów w środowisku szkolnym i grupie rówieśniczej.
5. Zwiększenie kompetencji społecznych rodziców, w szczególności rodzicielskich i opiekuńczo-wychowawczych.
6. Wzrost aktywności rodzin oraz poziomu ich zaangażowania w życie społeczne i zawodowe.
7. Skuteczniejsze i efektywniejsze wykorzystywanie istniejących zasobów.

IX. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Finansowanie Programu odbywać się będzie ze środków:

- budżetu Gminy Koczała;
- dotacji z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych;
- dotacji z budżetu państwa na realizację zadań zleconych;
- programów rządowych z zakresu wspierania rodziny;
- funduszy Unii Europejskiej.

X. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU

Program Wspierania Rodziny w Gminie Koczała na lata 2025-2027 wyznacza cele i sposoby ich realizacji określone w 3-letniej perspektywie czasowej. Dokument ten ma charakter otwarty i elastyczny. Możliwe jest korygowanie Programu w przypadku pojawienia się nowych możliwości, zmiany kierunków działań lub zidentyfikowania nowych potrzeb. Ocena realizacji zadań będzie monitorowana w oparciu o analizę poszczególnych działań oraz wskaźników, określających stopień ich realizacji. Sporządzanie rocznych sprawozdań odbywać się będzie w

ramach kompetencji poszczególnych jednostek organizacyjnych. Sprawozdania roczne, sporządzane przez poszczególnych realizatorów, przedkładane będą do koordynatora Programu, tj. Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koczale w terminie **do 15 lutego każdego roku**. Ośrodek na ich podstawie będzie sporządzał roczne sprawozdanie zbiorcze. Zgodnie z art. 179 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej Wójt Gminy Koczała w terminie do dnia **31 marca każdego roku** przedłoży sprawozdanie z realizacji zadań Radzie Gminy.

Ewaluacja będzie miała miejsce po zakończeniu realizacji Programu. W jej rezultacie zostanie dokonana ocena skuteczności zaplanowanych działań pod kątem założonych celów.

UZASADNIENIE

Projekt Programu Wspierania Rodziny w Gminie Koczała na lata 2025–2027 został opracowany na podstawie art. 176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Powołany przepis stanowi, że do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny. Z uwagi na fakt, że Program Wspierania Rodziny w Gminie Koczała na lata 2022-2024 obowiązuje do 31 grudnia 2024 r., istnieje konieczność przyjęcia kolejnego programu na lata 2025-2027.

W związku z powyższym podjęcie niniejszej uchwały jest w pełni uzasadnione.